

53°00'40.3"N 18°36'30.2"E

1. Muzeum Toruńskiego Piernika Mieści się ono przy ulicy Strumykowej 4. W XIX-wiecznej fabryce pierników zlokalizowano obszerną ekspozycję dotyczącą dziejów toruńskiego piernikarstwa. Wystawa jest interaktywna i przystosowana także dla najmłodszych. Tu również będziecie mieli możliwość przygotowania słodkiego upominku. Lepiej jednak otrzyście ślinkę ze swoich ust, bo to naprawdę twardy orzech do zgryzienia...

Muzeum składa się z trzech poziomów ekspozycji. Na zwiedzających czekają liczne atrakcje i niespodzianki, m.in. film o najślodszymszym toruńskim pierniku, czyli „katarzynce”, wystawa prezentująca zabytkowe formy piernikarskie oraz piece do wypieku pierników, interaktywna książka kucharska zawierająca przepisy, multimedialna projekcja na temat produkcji pierników w Fabryce Cukierniczej „Kopernik” S.A., oraz „spotkanie” z dawnym właścicielem fabryki – Gustawem Weese.

Oprócz tego goście mają możliwość udziału w warsztatach wypieku pierników z oryginalnego ciasta, a następnie do ich degustacji. Dla chętnych udostępniona jest klubokawiarnia zaaranżowana w stylu lat 70. XX w. Zwiedzanie ekspozycji pozwala również na zapoznanie się z rodzajami pierników, wyjątkową kolekcją historycznych opakowań, a także metodą produkcji pierników w dawnej i obecnej fabryce.

53°00'37.1"N 18°36'15.5"E

2. Rynek Staromiejski. Na tym niemal idealnie kwadratowym placu, odnajdziemy ważne toruńskie zabytki – pomnik Mikołaja Kopernika i Ratusz.

Będąc w Toruniu powinniśmy obowiązkowo przystanąć z refleksją w cieniu sławnego toruńskiego astronoma (cienia nie powinno nam tu zabraknąć, bo Kopernik staromiejski to postawny człowiek, mierzący ponad 2 i pół metra wysokości!). Jest to świetny punkt orientacyjny dla mieszkańców oraz przyjezdnych i samo „serce” Torunia. Za jego plecami na pewno dostrzeżemy duży ceglany budynek. To właśnie Ratusz. Jeden z największych tego typu obiektów w Polsce. Nad Kopernikiem góruje 40-metrowa wieża ratuszowa, będąca w Toruniu chyba najpopularniejszym miejscem oświadczeń. Warto jest obejść budynek i zajrzeć do jego środka, aby przekonać się, czy rzeczywiście mógł być on dawniej kalendarzem. Wspomina o tym pewna legenda. Podobno duża wieża symbolizowała kiedyś jeden rok. Cztery mniejsze – pory roku. 12 dużych sal w Ratuszu to miesiące. 52 mniejsze pomieszczenia – tygodnie. Okien miałoby być 365 (plus jedno, które wykuwano w rok przestępny). Warto byłoby je policzyć. Jeśli ich liczba będzie się zgadzała to dajcie nam znać, bo zawsze zapominamy, które już liczyliśmy, a których jeszcze nie...

Jako centralny punkt miasta - był i jest Rynek Staromiejski najważniejszym jego miejscem. Od wieków pełnił on głównie funkcję wielkiego placu targowego (przy czym poszczególne jego części przyporządkowane były określonym rodzajom sprzedawanych tam towarów, np. południowo-wschodni narożnik był targiem warzywnym).

Rynek Staromiejski był także miejscem straceń, czy kar wymierzanych przy znajdującym się na placu pręgierzu. W najbardziej reprezentacyjnym punkcie Rynku - w jego zachodniej pierzei (nazywanej zresztą placem turniejowym) - odbywały się wszelkiego rodzaju imprezy okolicznościowe. Jak na główny punkt miasta przystało, przez pewien czas był Rynek Staromiejski komunikacyjnym sercem Torunia, "punktem węzłowym", miejscem postoju konnych omnibusów, rozwidlenia się linii tramwajowych

Toruń był w średniowieczu największym handlowym portem śródlądowym ziem polskich.

Na Rynku znajdź fontannę z flisakiem toruńskim.

53°00'37.2"N 18°36'21.8"E

3.Dom Legend Toruńskich. Nietrudno go odnaleźć, gdyż mieści się przy głównej ulicy – Szerokiej nr 35. Dom Legend to połączenie interaktywnego muzeum i teatru. Usłyszymy tu barwne opowieści nt. dziejów miasta i jego mieszkańców. Zwiedzający mogą oglądać sześć instalacji ulokowanych w gotyckiej piwnicy.

W Domu Legend znajdziemy.:

- wierną, działającą miniaturę na największego średniowiecznego dzwonu w Polsce – Tuba Dei
- model fasady średniowiecznej kamienicy ze wszystkimi jej typowymi cechami
- drewniane tratwy unoszące się na Wiśle – przypominające tratwy spławiane przez flisaków
- chudziak, czyli żelazną klatkę, do której trafiali przed wiekami złoczyńcy

Podczas 45-minutowego pokazu usłyszymy o prawdziwych wydarzeniach:

- o tym, jak zakonnicy krzyżacy założyli Toruń
- o wizycie króla Władysława Jagiełły w Toruniu i jego niemiłej przygodzie
- o okolicznościach szwedzkiego najazdu w 1629 roku
- o pracy katar, czyli mistrza sprawiedliwości i jego narzędziach

Legends wyjaśniają:

- skąd się wzięła Krzywa Wieża w Toruniu i jak działał cech
- jak flisak uratował miasto od plagi żab i na czym polegała praca flisaków
- jakie zagrożenie sprawiło, że torunianie odlali dzwon Tuba Dei i jak uruchamia się dzwon

53°00'34.1"N 18°36'14.0"E

4. Domu Mikołaja Kopernika. Brzmi to jak oczywiste stwierdzenie, ale adres Kopernika 15/17 z początku może wyglądać niepozornie na tle innych gotyckich budowli. To właśnie jednak ten dom jest najbardziej prawdopodobnym miejscem narodzin autora teorii heliocentrycznej. Znajdziemy tam ekspozycje dotyczące kosmosu, rozwoju ludzkiej wiedzy, sztuki oraz nauki renesansowej, rodziny Koperników i szeroko pojętego średniowiecznego Torunia. Nawet sam budynek uzyskał ciekawą ekspozycję - na oryginalnym stropie kamienicy wyświetlany jest gwieździste niebo. Opcjonalnym dodatkiem do wizyty jest kino 4D, w którym co 20 minut można obejrzeć jeden ze zróżnicowanych tematycznie filmów.

Kamienica pochodzi z 1370 roku i należy ona do tak zwanych spichlerzodomów, które w średniowieczu spełniały zarówno funkcje mieszkalne, jak i magazynowe.

Pod koniec XIV w. właścicielem domu stał się kupiec sukienny Herbord Platte. W 1459 roku kamienicę od swego siostrzeńca, Szymona Falbrechta, przejął za długi Lucas I Watzenrode, dziadek Mikołaja Kopernika i wkrótce przekazał ją swojej córce Barbarze Watzenrode i jej małżonkowi, Mikołajowi Kopernikowi seniorowi. Wielu historyków wskazuje tę kamienicę za miejsce, gdzie w 1473 roku przyszedł na świat astronom – Mikołaj Kopernik. 7 lat po urodzeniu Mikołaja Kopernika, w 1480 roku, rodzina Koperników sprzedała kamienicę Georgowi Polnischemu.

W XIX w. obiekt został zaadaptowany na mieszkania czynszowe. Przebudowano wówczas jego wnętrza, a fasadę pokryto tynkiem.

W 1929 roku dom został wpisany pierwszy raz do rejestru zabytków. Ponownie na tej liście znalazł się w 1970 roku.

W latach 1972 – 1973 kamienicę odrestaurowano. W czasie tych prac przywrócono jej dawny układ przestrzenny, rekonstruując m.in. wysoką sień z kątem kuchennym, klatką schodową i nadwieszoną drewnianą izdebką (parter kamienicy). Wyremontowano także fasadę kamienicy ozdobioną ostrołukowym portalem, ceglanyimi fryzami i pionowymi wnękami ozdobionymi maswerkami.

Od 1973 roku w kamienicy mieści się Muzeum Kopernika.

53°00'34.9"N 18°36'22.5"E

5. Katedra św Janów. Przy ulicy Żeglarskiej mieści się największy kościół średniowieczny Torunia, budowany od połowy XIII wieku przez ok. 200 lat. Siedziba diecezji toruńskiej jest obecnie otwarta do zwiedzania latem, a w jej wnętrzu można podziwiać m.in.: ołtarz główny św. Wolfganga z lat 1502-1506, freski, rzeźby i pomniejsze ołtarze w stylach rokoko i barokowym. Katedra jest również ważnym punktem do odwiedzenia na trasie śladami Kopernika, znajdziemy w niej bowiem oryginalną chrzcielnicę, w której mały Mikołaj został ochrzczony. Dla osób nie obawiających się wysokości udostępniona jest również wieża katedralna z ogromnym dzwonem - Tuba Dei, który dzwoni wyłącznie na wyjątkowe dla miasta okazje.

Kościół jest jednym z najwspanialszych przykładów architektury gotyku na ziemi chełmińskiej. Ma formę trójnawowej wysokiej na 27,30 m hali z niższym prezbiterium i kaplicami bocznymi. Od zachodu w korpus częściowo wtopiona jest masywna czworoboczna wieża, której zachodnia elewacja jest rozczłonkowana głęboką wnęką z głównym portalem do kościoła, przechodzącą przez całą jej wysokość. Po bokach do wieży przylegają niższe od naw aneksy poprzedzone kruchtami.

W latach 1530–1583 świętojańska fara służyła protestantom, następnie zaś przez okres 13 lat była użytkowana wspólnie, zarówno przez katolików, jak i protestantów. W okresie tym wewnątrz kościoła otynkowano i pobielono, zacierając średniowieczne malowidła ściennie o tematyce religijnej.

Wewnątrz katedry znajdź nawę poświęconą flisakom Toruńskim.

53°00'30.3"N 18°36'07.7"E

6. Krzywa Wieża. Zobaczymy ją w południowo-zachodniej części Starego Miasta. Baszta stała się słynna dzięki jej charakterystycznemu odchyleniu od pionu. Szczyt wieży w stosunku do podstawy wysunięty jest aż o 1,4 m! Została wzniesiona w XIV w. Początkowo budowla ta posiadała jedynie trzy ściany, brak ściany od strony miasta miał, w przypadku oblężenia, ułatwiać broniącym wciąganie amunicji. W XVIII w. wieża przestała pełnić funkcje militarne i została przebudowana. Wspomniane odchylenie miało wynikać z przesunięcia gliniastego podłoża. Dawniej uznawano to jednak za znak i karę niebios, a wszystkiemu winny miał być oczywiście Kopernik! Pewna legenda wspomina, że wieżę w takiej postaci wybudował nawrócony Krzyżak. Wzniósł ją na wzór swych dawnych „krzywych” uczynków. Dzięki jego wyczynowi każdy dziś może się sprawdzić. Jak? Stań oparty o pochyłony mur baszty i spróbuj utrzymać równowagę.

Wybudowana została w 2. poł. XIII wieku jako prosta, 15-metrowa baszta obronna wtopiona w system murów obronnych i ustawiona na fundamentach czterościennych, lecz z niedociągniętą do końca ścianą od strony miasta. Przez otwory w jej bocznych ścianach przebiegał ganek strażniczy, łączący ją z murami obronnymi, zaś brak ściany wewnętrznej ułatwiał wciąganie amunicji. Już w średniowieczu z piaszczysto-gliniastego podłoża, na którym baszta została ustawiona, pod wpływem jej ciężaru osunęły się piaski, powodując równocześnie pochylanie się wieży do momentu, aż oparła się ona na gruncie bardziej trwałym.

Odchylenie zmierzone na przełomie 2006 i 2007 roku wynosiło wówczas 146,171 cm.

W XVIII wieku wieża przestała pełnić funkcje obronne. Podciągnięto wówczas do końca czwartą ścianę, wyrównano stropy i przeznaczono ją na karcer dla kobiet. W XIX wieku basztę przebudowano na kuźnię i mieszkanie dla rusznikarza, a w drugiej połowie XX wieku, całkowicie przeznaczono ją na potrzeby mieszkalne. Zastąpiono wówczas gotycki czterospadowy dach nowym – pulpitowym.

53°01'34.7"N 18°37'40.0"E

7. Centrum Nowoczesności Młyn Wiedzy oraz Centrum Innowacyjnej Edukacji

Siedzibą Centrum jest zabytkowy budynek dawnego Młyna Richtera – jednego z najcenniejszych toruńskich zabytków architektury przemysłowej. Nie jest to jedyny powód, dla którego warto tam zajrzeć.

Młyn Wiedzy to instytucja kultury, której głównym zadaniem jest popularyzacja wiedzy naukowej i technicznej, przede wszystkim poprzez interaktywną prezentację wybranych zagadnień.

Wizytówką instytucji jest Wahadło Foucaulta, umożliwiające obserwację zjawiska obrotu Ziemi wokół własnej osi. Sercem toruńskiego eksponatu jest 35-kilogramowa, chromowana kula wypełniona piaskiem, zawieszona na 33-metrowej linie, biegnącej od dachu po parter placówki przez wszystkie kondygnacje. Dzięki temu wahadło jest widoczne z każdego piętra.

W Centrum można oglądać cztery stałe wystawy:

„**O Obrotach**”: poświęconą idei koła i ruchu obrotowego, także w odniesieniu do dzieła Mikołaja Kopernika „O obrotach sfer niebieskich”.

„**Rzeka**”: nawiązująca do przepływającej przez Toruń Wisły, obejmująca model rzeki od źródeł po ujście. Zwiedzający mają do dyspozycji również wystawy czasowe, warsztaty i pokazy naukowe.

„**IDEE**”: najbardziej interdyscyplinarna wystawa Centrum Nowoczesności Młyn Wiedzy, łączy nauki humanistyczne, nauki ścisłe oraz elementy sztuki.

„**...To takie proste!**”: wystawa obejmuje 26 eksponatów wchodzących w skład czterech różnych stref: „Główka pracuje”, „Mechaniczny plac zabaw”, „TechnoŚwiat” oraz „Pomyśl, zrozum, zrób”. Jednym z najważniejszych czynników na tej wystawie jest kreatywność i innowacyjność zwiedzającego, który dzięki odpowiednio dobranym strefom tematycznym oraz eksponatom, sprawiają, że może odkryć w sobie żyłkę naukowca, konstruktora i wynalazcy.

53°00'41.4"N 18°36'09.1"E

8. Planetarium, znajdującym się przy ul. Franciszkańskiej 15-21. Jest to punkt, którego nie można przegapić. W XIX-wiecznych budynkach dawnej gazowni miejskiej dobrej zabawy doświadczą nie tylko najmłodszy, ale również ci, liczący dużo więcej wiosen. System rzutników oraz projektorów umieszczonych pod kopułą głównego budynku pozwala pokazać gwiazdne konstelacje i odległe galaktyki. W ciągu dnia prezentowanych jest tutaj kilka seansów. W przyległym Geodium znajdziemy interaktywną wystawę poświęconą Ziemi jako Planecie i różnym zjawiskom na niej występującym. Zobrazowane są tu: pole magnetyczne, trzęsienie Ziemi, konwekcja, atmosfera Ziemi, efekt Coriolisa i wiele innych. Atrakcji co niemiara!

53°00'27.7"N 18°36'09.1"E

9. Oficerska Szkoła Marynarki Wojennej. Pierwsza w Polsce Wyższa Szkoła Marynarki Wojennej

Szkoła powstała 1 października 1922 r. Dzięki temu Toruń stał się kolebką nowoczesnej kadry polskiej marynarki wojennej.

Jednak szkolenie oficerskie rozpoczęto w Toruniu już wcześniej, powołaniem w marcu 1921 r. 2-letnich Tymczasowych Kursów Instruktorskich dla Oficerów Marynarki Wojennej z siedzibą przy ul. Fredry 6/8 na Bydgoskim Przedmieściu.

W 1925 r. Szkołę przeniesiono do dawnych tzw. Koszar Raclawickich nad Wisłą. W 1928 r. zmieniono dotychczasową nazwę szkoły, tytułując ją Szkołą Podchorążych Marynarki Wojennej. Początkowo przyjmowani byli tylko żołnierze: absolwenci szkół podchorążych, podoficerowie Marynarki Wojennej z maturą oraz oficerowie do stopnia kapitana z innych formacji wojskowych. Dopiero w roku 1926 szkoła otworzyła się także na uczniów cywilnych. Do egzaminów wstępnych dopuszczano młodzież po maturze, z kategorią zdrowia „A bez zastrzeżeń”. Na egzaminie konkursowym kandydat musiał wykazać się przede wszystkim bardzo dobrą znajomością matematyki. Nie mniej ważne były sprawdziany z języka obcego i wybranych przedmiotów ogólnych oraz badania psychotechniczne (sprawdzano m. in.: szybkość orientacji, trafność decyzji, pamięć i odwagę). Przyjmowano ok. 20-30 kandydatów rocznie - z liczby kilkukrotnie większej. Początkowo szkoła miała 1 wydział - Morski (oficerowie nawigacyjno-pokładowi). W 1932 r. utworzono drugi - Wydział Techniczny, a w 1935 r. trzeci: Wydział Administracyjny. Nauka trwała 3 lata i 3 miesiące, a na wydziale administracyjnym 2 lata i 9 miesięcy.

Oprócz szkolnictwa w Toruniu mieściły się także inne oddziały Marynarki Wojennej. Np. dowództwo Dywizjonu Ćwiczebnego i Dywizjonu Torpedowców, które miały za zadanie wybranie i przeszkolenie załóg okrętów oraz opracowanie regulaminów służby okrętowej. Ponadto z oddziałów śródlądowych, ale też podległych dowództwu Marynarki Wojennej, w Toruniu funkcjonowały: Komenda Portu Wojennego Toruń, Składy Techniczne, Flotylla Wiślana, Szkoła Radiotelegrafistów i Radiomechaników Morskich oraz Stała Stacja Radiotelegraficzna MW.

53°00'30.5"N 18°36'32.3"E

10. Toruńska dzielnica portowa

Toruń już przed połową XIII w. pełnił rolę portu. Pomimo 200-kilometrowej odległości od Bałtyku zawijały tu statki morskie. Również wielu kupców toruńskich było właścicielami statków, a według zachowanych wykazów z XIV w. wielkim handlem morskim w ramach związku hanzeatyckiego trudniło się aż 172 kupców toruńskich. Zyski z handlu dalekomorskiego były ogromne, sięgające czasem nawet 700%.

Dzięki dogodnemu położeniu Toruń rozwijał się niezwykle dynamicznie

Toruńska dzielnica portowa rozbudowała się na obszarze między Wisłą a murami miejskimi Starego Miasta Torunia.

W zachodniej części dzielnicy portowej, bezpośrednio nad Wisłą, tuż przy południowo-zachodniej części Starego Miasta, leżało najstarsze przedmieście Torunia, wyrosłe jeszcze z przedlokacyjnej osady rybackiej, zwane Małymi Rybakami. Były tu zagrody rybackie, flisackie, młyn wodny. Rozwijające się intensywnie w dzielnicy portowej osadnictwo i zabudowa wprost związane były z portem.

Od samego początku zamieszkiwali tu przedstawiciele różnych zawodów - rybacy (głównie na Rybakach), flisacy, cieśle, tragarze i inni robotnicy portowi, a także skutnicy, szyprowie, sternicy. Archiwalne dokumenty wymieniają też muzykantów - flecistów i cytrystę, którzy zapewne związani byli z mieszczącą się tutaj karczmą.

Rybacy, tragarze i szyprowie zrzeszeni byli w cechach. Najsilniejszy z nich był cech szyprów. Najmowali oni do pracy sterników, którzy zajmowali się splawianiem towarów Wisłą.

Bramy wodne - Łazienna, Żeglarska i Mostowa znajdujące się u wylotu ulic biegnących w kierunku Wisły i zlokalizowanego tu portu, stanowią jeden z najbardziej charakterystycznych elementów krajobrazu „wodnego” Torunia.

Przed bramą Mostową znajdowała się przeprawa przez Wisłę - początkowo prom, następnie od 1419 r. most łyżwowy, a od 1500 r. most stały, drugi na Wiśle po moście w Krakowie.

Na Bramie Mostowej oraz na murze obronnym przy Koszarach Raclawickich znajdują się tzw. znaki wielkich wód Wisły. Są to XIX-wieczne żeliwne tablice z zaznaczeniem roku i poziomu dramatycznych wylewów Wisły. Dаты wszystkich przypadają na luty lub marzec, a to oznacza, że przyczyną były zatory lodowe na Wiśle poniżej Torunia.

Znajdź najwyższy zaapisany poziom Wisły w Toruniu – podaj wysokość i datę.